

ZOBOWIĄZANIA

Tomasz A. Winiarczyk

1

Zobowiązania i ich treść

- pojęcie zobowiązania
- wierzytelność i dług
- świadczenie
- zasady prawa zobowiązań
- odpowiedzialność
- źródła zobowiązań
- zawieranie umów
- wykonywanie zobowiązań
- opóźnienie a zwłoka

2

Zobowiązanie

- stosunek prawny, w którym jedna strona (wierzyciel) może żądać od drugiej (dłużnika) świadczenia, a ta ostatnia powinna świadczenie spełnić [art. 353 § 1 kc]

3

z obu punktów widzenia

- **Wierzytelność**
— zobowiązanie oglądane ze stanowiska wierzyciela (prawo podmiotowe przysługujące wierzycielowi).
- **Dług**
— zobowiązanie oglądane ze stanowiska dłużnika (obowiązek ciężący na dłużniku).

4

Świadczenie

- zachowanie się dłużnika zgodne z treścią zobowiązania
- polega na zadośćuczynieniu interesowi wierzyciela (takiemu jednak, które jest godne ochrony)
- inaczej przedmiot zobowiązania

5

najprostszy schemat stosunku zobowiązaniowego

Wierzyciel (W) ————— Dłużnik (D)

- W i D to strony tego stosunku.
- Uwaga! strona może składać się z kilku osób, np. gdy kilku znajomych składa się na zakup nieruchomości — stanowią oni wspólnie stronę kupującą.

6

Zasady prawa zobowiązań

- zasada równości stron
 - zasada uprzywilejowania konsumenta w stosunkach z profesjonalistą
- zasada autonomii stron (swobody umów)
 - swobodę zawarcia lub niezawarcia umowy przez strony
 - możliwość swobodnego doboru kontrahenta,
 - uzależnienie formy umowy od woli stron
 - w dużym stopniu swobodny wpływ stron na kształtowanie treści umowy w ramach przepisów prawnych i zasad współżycia społecznego
- zasada wykonania zobowiązań (pacta sunt servanda)
 - strony muszą wypełniać postanowienia każdej umowy będącej w mocy w dobrej wierze.
 - strony, jeśli chcą, mogą ją też rozwiązać za porozumieniem

7

specyfika dotrzymania zobowiązań pieniężnych

NOMINALIZM

- zasada naczelna
 - (art. 358¹ § 1 kc)
- spełnianie
świadczeń
pieniężnych
w wysokości
oznaczonej**

WALORYZM

- zasada uzupełniająca — gdy w trakcie trwania umowy siła nabywczą pieniądza ulegnie istotnej zmianie
- (art. 358¹ § 3 kc)
 - można żądać od drugiej strony, aby zgodziła się na zmianę wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia
 - w ostateczności można żądać, aby takie orzeczenie wydał sąd

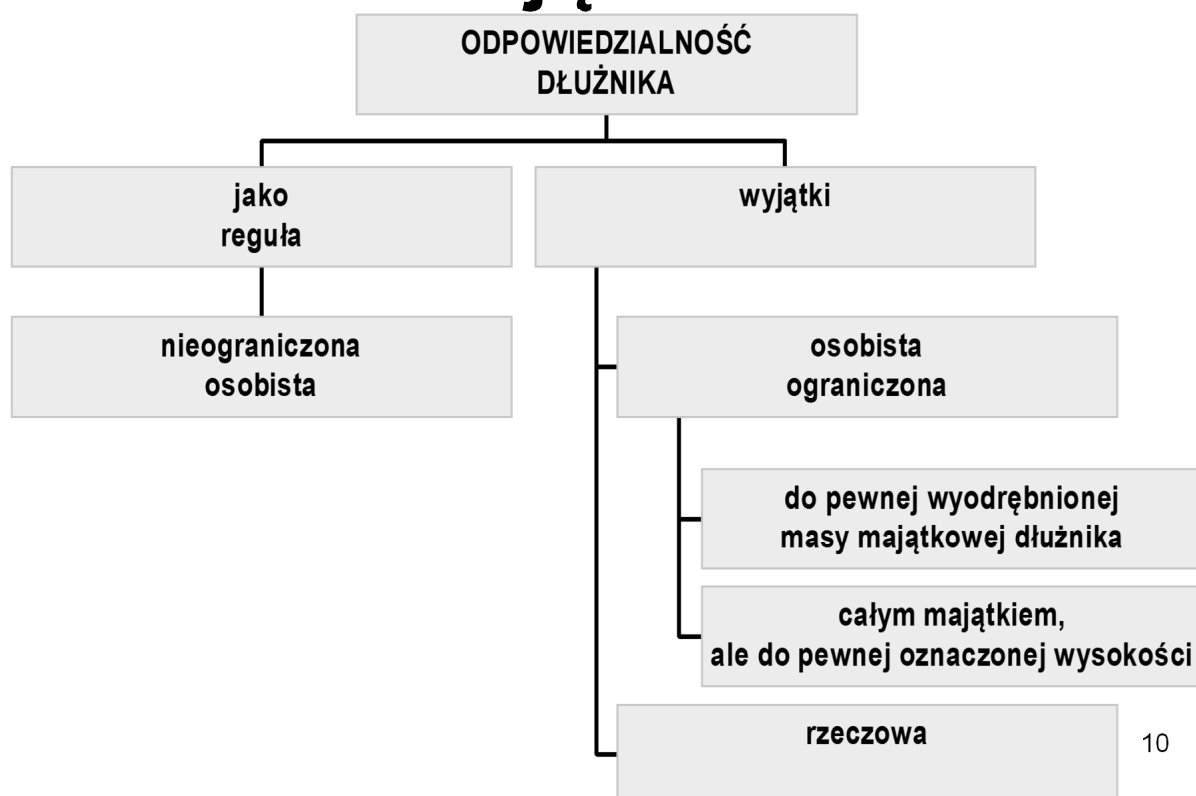
8

Odpowiedzialność

- ujemne konsekwencje ponoszone przez podmioty prawa w związku z zaistnieniem zdarzeń negatywnie ocenianych przez prawo
 - wiąże się z tym możliwość zastosowania przymusu państwowego w postaci egzekucji majątkowej wobec określonej osoby fizycznej lub prawnej celem realizacji ciężącego na niej obowiązku

9

odpowiedzialność majątkowa

10

odpowiedzialność osobista nieograniczona

- dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem teraźniejszym i przyszłym za wyrządzoną szkodę;
- w zasadzie nieograniczona, nie zależy od stanu majątkowego dłużnika i nie uznaje (co do zasady) przywilejów na korzyść jednych wierzycieli przeciwko innym

11

odpowiedzialność rzeczowa

- niezależna od osobistej
- dłużnik odpowiada jedynie określoną rzeczą
- gwarancję zaspokojenia wierzyciela daje oznaczony przedmiot majątkowy, którym zabezpieczono wierzytelność (zastaw albo hipoteka)

12

Zobowiązania solidarne

- zjawisko zachodzi, gdy przynajmniej po jednej ze stron stosunku zachodzi wielość osób
- zobowiązanie jest solidarne czynnie = wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od każdego z dłużników, od wszystkich lub od kilku z nich
- zobowiązanie jest solidarne biernie = dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk któregokolwiek z wierzycieli.

13

Roszczenie regresowe (roszczenie zwrotne)

- roszczenie na podstawie którego podmiot zaspokajający roszczenie do którego był zobowiązany na podstawie określonej umowy lub przepisów prawa, może domagać się zwrotu spełnionego wcześniej świadczenia

14

Źródła zobowiązań

- Fakty prawne, których skutkiem jest powstanie stosunku zobowiązaniowego między określonymi podmiotami.

15

źródła zobowiązań

- 1) czynność prawna
 - jednostronna
 - dwustronna (umowa)
- 2) szkoda z czynu niedozwolonego
- 3) bezpodstawne wzbogacenie
- 4) nienależne świadczenie
- 5) prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia (negotiorum gestio)
- 6) akt administracyjny
- 7) inne fakty, z którymi prawo wiąże skutek zobowiązaniowy

16

1) czynność prawna

- stan faktyczny, w którego skład wchodzi **co najmniej 1 oświadczenie woli**, zmierzające do ustanowienia, zmiany albo zniesienia stosunku cywilnoprawnego, z którym to stanem faktycznym ustawa wiąże skutki prawne nie tylko wyrażone w oświadczeniu woli, lecz także oświadczeniem tym nie objęte, a wynikające z ustaw, zasad współżycia społecznego lub ustalonych zwyczajów. [art. 56 kc]
- dokonujemy ich codziennie — np. kupując w sklepie artykuły spożywcze czy w kiosku prasę; pożyczamy niekiedy pieniądze, użyczamy sobie różnych przedmiotów

17

1.1) czynność jednostronna

*czynność, która dochodzi do skutku
poprzez oświadczenie woli tylko jednej
strony*

- Wystawienie weksla
- Wystawienie czeku
- Przyrzeczenie publiczne

18

1.2) umowa

zgodne oświadczenie woli stron zmierzające do wywołania skutków prawnych o charakterze zobowiązaniowym

- Umowa sprzedaży
- Umowa pożyczki
- Umowa o dzieło
- Umowa zwolnienia z długu

19

2) czyn niedozwolony

fakt wyrządzenia szkody poza istniejącym dotychczas stosunkiem zobowiązaniowym

- kradzież
- zniszczenie mienia w drodze wypadku samochodowego
- szkoda na skutek pogryzienia przez psa
- znieważenie lub zniesławienie
- szkoda spowodowana błędną decyzją czy wadliwym wyrokiem sądowym

20

3) bezpodstawne wzbogacenie

fakt uzyskania kosztem innej osoby jakiejś korzyści majątkowej bez należytego usprawiedliwienia prawnego (405 n. kc)

- budowa na cudzym gruncie,
- budowa na własnym gruncie z cudzych materiałów,
- zasiewy zbożem stanowiącym cudzą własność,
- spełnienie świadczenia, do którego nie było się zobowiązany,
- zapłata przez dłużnika długu na rzecz dawnego wierzyciela już po dokonany przelewie wierzytelności

21

Zawieranie umów

- dochodzi przez zgodne oświadczenie woli stron
- chodzi tu o wolę widoczną, uzewnętrznioną w dowolnej, byle zrozumiałej postaci

22

Jak można doprowadzić do zawarcia umowy?

- odpowiedź na ofertę
- negocjacje/rokowania
- przetarg

23

przyjęcie oferty

- OFERTA – oświadczenie woli będące skierowaną do drugiej strony stanowczą propozycją zawarcia określonej umowy i zawierające istotne postanowienia proponowanej umowy oraz termin, w którym składający ofertę będzie oczekiwać odpowiedzi
 - jest to czynność prawna jednostronna
- Składający ofertę jest nią związany aż do upływu oznaczonego terminu

25

przyjęcie oferty

- Umowa zostaje zawarta, jeśli adresat oferty złoży oświadczenie, iż akceptuje ją w całości.
 - W razie wątpliwości umowę poczytuje się za zawartą w chwili otrzymania przez składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu.
- Wszelkie zmiany traktowane są jako nowa oferta (art. 68 kc).
- Wystawienie rzeczy w miejscu sprzedaży na widok publiczny z oznaczeniem ceny (art. 543 kc) uważa się za ofertę sprzedaży.
- Materiały reklamowe traktuje się z zasady jako zaproszenie do negocjacji a nie ofertę.

26

rokowania

- Rokowaniami są działania stron mające na celu ułożenie ostatecznej treści umowy.
- Umowa zostaje zawarta, gdy strony dojdą do porozumienia co do wszystkich postanowień umowy, które były przedmiotem rokowań.

27

przetarg

- Publiczna sprzedaż organizowana w celu uzyskania najkorzystniejszych warunków.

28

przetarg

- Przetarg ustny (licytacja) ma na celu uzyskanie najwyższej ceny.
- Przetarg pisemny ma na celu wybór najkorzystniejszej oferty.

29

przetarg

- Przetarg nieograniczony polega na tym, że oferty mogą składać wszyscy zainteresowani.
- Przetarg ograniczony polega na tym, że uczestnik przetargu musi spełniać dodatkowe kwalifikacje określone w ogłoszeniu o przetargu.
- Przetarg zamknięty polega na tym, że zamawiający zaprasza do udziału w przetargu imiennie oznaczone podmioty.

30

przetarg

- Osoba, która zaproponowała najlepsze warunki (np. najwyższą cenę) może nie zawierać umowy, co jednak skutkuje utratę wpłaconego **wadium**.
- Nie może być jednak na drodze prawnej przymuszona do zawarcia umowy.

31

Wykonanie zobowiązania

32

przedmiot wykonania zobowiązania

- gdy dłużnik ma względem wierzyciela wiele długów tego samego rodzaju, może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić (art. 451 kc)
 - od długów wymagalnych mogą być naliczane odsetki
 - w interesie dłużnika może być spłacenie najpierw długów niedawnych, jeśli są wyższe niż długi stare

miejsce wykonania zobowiązania

- dług pieniężny ma charakter oddawczy, zaś inne są odbiorcze (art. 454 kc)

termin wykonania zobowiązania

- Termin powinien być oznaczony ścisłą datą lub przez inne określenie konkretnego dnia spełnienia świadczenia.
- Z chwilą nadejścia tego dnia roszczenie o spełnienie świadczenia staje się **wymagalne**.
- Gdy oznaczenia terminu brak – świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 kc).

dowód wykonania zobowiązania

- Dłużnik, spełniając świadczenie, może żądać od wierzyciela pokwitowania.
 - Jeżeli wierzyciel odmawia pokwitowania, dłużnik może powstrzymać się ze spełnieniem świadczenia albo złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego.
- Jeżeli istnieje dokument stwierdzający zobowiązanie, dłużnik spełniając świadczenie może żądać zwrotu dokumentu (art. 465 kc).

opóźnienie a zwłoka

- **Opóźnienie** dłużnika ma miejsce, gdy niedotrzymanie terminu spełnienia świadczenia jest następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności.
- **Zwłoka** dłużnika to opóźnienie kwalifikowane, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność.

skutki prawne opóźnienia

- 1) **zobowiązanie pieniężne** — art. 481 §1 kc (wierzyciel może dodatkowo żądać **odsetek**, choćby nie poniósł żadnej szkody);
- 2) **zobowiązanie niepieniężne** — żadne szczególne uprawnienia dla wierzyciel nie powstają, poza możliwością podjęcia kroków w celu przymuszenia dłużnik do spełnienia świadczenia.

skutki prawne zwłoki

- 1) wierzyciel może domagać się nadal wykonania zobowiązania, a niezależnie od tego ma roszczenie o naprawienie szkody wynikłej ze zwłoki dłużnika (art. 471 §1 kc);
- 2) w wypadkach określonych w art. 479 i 480 kc zwłoka dłużnika upoważnia wierzyciela do tzw. **wykonania zastępczego** – czyli do wykonania zobowiązania samemu lub przez osobę trzecią na koszt dłużnika;
- 3) gdy w czasie trwania zwłoki rzecz oznaczona tożsamościowo zostanie utracona lub uszkodzona, dłużnika uwolni od odpowiedzialności jedynie dowód, że utrata czy uszkodzenie nastąpiłyby także wtedy, gdyby świadczenie zostało spełnione we właściwym czasie (art. 478 kc);
- 4) wyjątkowo, jeżeli wskutek zwłoki dłużnik świadczenie utraciło dla wierzyciel całkowicie lub w przeważającym stopniu znaczenia, wierzyciel może w ogóle świadczenia nie przyjąć i żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania (art. 477 §2 kc).